

№ 138 (20651) 2014-рэ илъэс МЭФЭКУ БЭДЗЭОГЪУМ и 31-рэ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

МэфэкІым ипэгъокІэу

АР-м и Ліышъхьэу Тхьакіущынэ Аслъан зи Хэкужъ къэзыгъэзэжьыгъэхэм я Мафэ ипэгъокізу ізкіыб къэралхэм къарыкіыжьыгъэ тилъэпкъэгъоу Адыгеим щыпсэухэрэм ащыщхэр тыгъуасэ ригъэблэгъагъэх. Зэјукјэгъум хэлэжьагъэх АР-м Іофшіэнымкі эыкій социальнэ хэхъоныгъэмкіэ иминистрэу Осмэн Альберт, культурэмкіэ министрэу Къулэ Мыхьамэт, лъэпкъ Іофхэмкіэ, Іэкіыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкьэгъухэм адыря зэпхыныгъэхэмкіэ ыкіи къэбар жъугъэм иамалхэмкіэ Комитетым ипащэу Шъхьэлэхъо Аскэр, нэмыкіхэр.

— ШъуигумэкІыгъохэмкІэ шъукъыддэгуащэмэ, ахэм хэкІыпІэ афэхъущтым тызэдытегущыІэмэ тшІоигъоу ары шъукъызкІедгъэблэгъагъэр, къыІуагъ АР-м и Ліышъхьэ. СыдигъокІи тигуапэу тышъодэlу, тфэлъэкlыщтыр къыткъуанэрэп, ау тшІагъэр бэу тІон джыри тлъэкІыщтэп. Амалэу щыІэмкІэ, законым фитыныгъэу къытитыхэрэр дгъэфедэхэзэ, Іофыгьоу шъуиІэхэм язэшІохын тыдэлажьэ ыкІи ащ къыщыдгъэкІэщтэп.

Тилъэпкъэгъоу ІэкІыбым

къикІыжьыгъэхэм гущыІэр заштэм, нэбгырэ пэпчъ ирэзэныгъэ къыриІотыкІыгъ, сыдигьокІи ягумэкІыгьо республикэ пащэхэм къызэрэзэхахырэм, ІэпыІэгъунчъэу къызэрамыгъанэхэрэм фэшІ «тхьашъуегьэпсэу» зэдырагьаштэу къараІуагъ. Къуаджэу Мэфэхьаблэ хэхъоныгъэу ышІыгъэхэр, ащ щыкlагъэу иlэхэм ядэгъэзыжьын анаІэ зэрэтетыр анахьэу къыхагьэщыгьэхэм ащыщ. Мы псэупІэм къыубытырэ чІыгум джыри гектар 89-рэ афыхагъэхъуагъ ыкІи чІыгу Іахь 800 и э хъугъэ. Югославием шыхэзэ чэхьанхэу фитыныгъэ имызакъоу, нэмыкІ къэралхэм къарыкІыжьыгъэхэм ащыщыбэхэми ар псэупІэкІэ къыхахынэу ыуж зэритхэри, гумэкІыгьоу джыри яІэхэри къа-Іуагъ. Гъэстыныпхъэ шхъуантІэмрэ электричествэмрэ икъоу ещэлІагъэхэп. А Іофыгьом идэгьэзыжьын ыуж зэритхэр, охътэ благъэм зэшlохыгъэ зэрэхъущтыр респубдэжьым а псэупІэр икъэбзагъэкІи зэрэзэтегьэпсыхьагьэмкІи щысэтехыпІэ хъумэ зэрашІоигъом, ащ ежь къоджэдэсхэри фэбэнэнхэу къызэряджэхэрэм къыкІигъэтхъыгъ.

Сирием зэо зэпэуцужьэу къитэджагъэм ыпкъ къикІыкІэ ХЭКУЖЪЫМ КЪЭЗЫГЪЭЗЭЖЬЫГЪЭ унагьохэм къарыкІыгьэхэу гурыт еджапІэр мыгъэ къэзыухыгъэ нэбгырэ 18 ыкІи джыри къэмыкожьыгъэхэм ашыщэу нэбгырэ заулэ республикэм иапшъэрэ еджапІэхэм ачіахьэхэмэ зэрашіоигьор, ау мижуєн делимидек еспинитиф зыгъэгумэкІыхэу къыхагъэщыгъэхэм ащыщ. Ахэр ІэкІыб къэрал къикІыгъэхэу, нэмыкІ шІыкІэкІэ гурыт еджапІэм зэрэщеджагьэхэм ыпкъ къикІыкіэ, фэгъэкіотэнхэр къафа- рихыгъ.

къэралыгъом къаритын фаеу щыт. Ар къаритыгъэгоп.

ТхьакІущынэ Аслъан мы Іофым ежь ышъхьэкІэ ынаІэ тетынэу, зипшъэрылъ пстэури зэдыхигъэлэжьэнхэу ыкІи ащ фэдэ шІоигъоныгъэ зиІэ ныбжьыкІэхэр тиапшъэрэ еджапІэхэм ачІагъэхьанхэу къыгъэгугъагъэх. ІэкІыб къэрал къикІыжьынышъ, ихэкужъ къыликэм ипащэ къыІуагъ. Мыщ гъэзэжьынэу фитыныгъэ зэратыщт пчъагъэм (квотэм) джыри 300 къыхагъэхъуагъ. Ар къызфагъэфедэу тилъэпкъэгъухэм къагъэзэжьымэ, зэо зэпэуцужьыр ушъхьагъу афэмыхъоу яхэкужъ щыпсэунхэм агукіэ фаехэу псэупіэкіэ къыхахыжьмэ ягуапэу зэрапэгъокІыщтхэм ащ къыкІигъэтхъыгъ.

Зэlукlэгъум икlэухым Хэкужъым къэзыгъэзэжьыгъэхэм я Мафэ зэхашэшт Іофтхьабзэм АР-м и ЛІышъхьэ къырагъэблэгъагъ, ащ къекІоліэщтхэри зэкіэ тильэпкъэгьоу нэужым Интернет нэкІубгъохэмкІэ еплъыжьыщтхэри лъэшэу къызэрежэхэрэм къыкlагъэтхъыгъ.

ХЪУТ Нэфсэт. Сурэтыр А. Гусевым ты-

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэ и Указ

ЩытхъуцІзу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист» зыфиюрэр А.А. Герасимовым фэгъэшъошэгъэным ехьылІагъ

Хэбзэгъэуцугъэу щыІэм ыкІи обществэм хэлъ зэгурыІоныгъэм ягъэпытэнкІэ гъэхъагъэу иІэхэм апае щытхъуцІэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист» зыфијорэр Герасимов Антон Анатолий ыкъом — Адыгэ Республикэм и Прокурор игуадзэ, юстициемкІэ советникым фэгъэшъошэгъэнэу.

> Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу ТХЬАКІУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ, бэдзэогъум и 25-рэ, 2014-рэ илъэс N 75

Зэдэлэжьэныгъэр лъагъэкіотэщт

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу Тхьакіущынэ Аслъан Къокіыпіэм щыпсэурэ лъэпкъхэм яискусствэкіэ Къэралыгъо музеим ипащэу Кушъу Нэфсэтрэ «Блю Стрим Пайплайн компани Б.В.» зыфигорэм икъутамэ ипащэу Владимир Мельниковымрэ тыгъуасэ Іофшіэгъу зэіукіэгъу адыриіагъ.

АР-м и ЛІышъхьэ пэублэ псалъэ къышІызэ, Адыгеир зыпкъ итэу ыпэкІэ лъыкІотэным, хэхъоныгъэхэр ышІынхэм афэшІ илъэс пчъагъэхэм къакІоцІ мыпшъыжьэу дэлэжьэгъэ В. Мельниковым рэзэныгъэ гущыІэхэр пигъохыгъэх. Тикъэлэ шъхьаlэ изэтегъэпсыхьан, мыщ щашІыгъэ псэольэ пчъагъэхэм якІэщакІохэм ар зэращыщыгъэр къыхигъэщыгъ.

– Адыгеим пае бэ пшlагъэр, ар республикэм щыпсэухэрэм ащыгъупшэщтэп, джы къызнэсыгъэми цІыфхэм агу шІукІэ уилъ. Непэ гъэхъагъэу тиlэхэм о уиlахьышхо ахэлъэу тэлъытэ, ащкІэ инэу тыпфэраз, — къыІуагъ ТхьакІущынэ Аслъан.

Экономикэм, культурэм, искусствэм, нэмык лъэныкъохэм япхыгъэ Іофыгъохэм зэlукlэгъум хэлэжьагъэхэр атегущы агъэх, тапэк і э Іоф зэрэзэдашІэн алъэкІыщтыр агъэнэфагъ.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

Шъукъетэгъэблагъэ

Адыгэ Республикэм щыпсэухэу ыкіи ихьакіэхэу лъытэныгъэ зыфэтшіыхэрэр!

Непэ пчыхьэм сыхьатыр 5-м зи Хэкужъ къэзыгъэзэжьыгъэхэм я Мафэ фэгъэхьыгъэ торжественнэ зэlукlэрэ концертрэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние щыкlощтых. Концертым ыуж филармонием ыпашъхьэ джэгу щызэхащэщт.

Іофтхьабзэхэм шъуахэлэжьэнэу шъукъетэгьэблагьэ.

Зэхэщэкю комитетыр

2 — Адыгэ Макь

Гъэтхэ дзэ дэщыгъор аухыгъ

Адыгэ Республикэм, адрэ шъолъырхэм афэдэу, гъэтхэ дзэ дэщыгъор щаухыгъ. Ар мэлылъфэгъум и 1-м къыщегъэжьагъэу бэдзэогъум и 15-м нэс кlyarъэ.

Адыгэ Республикэм идзэ комиссариат икъулыкъушіэхэм къызэрајуагъэмкіэ, гъэтхэ дзэ дэщыгъор республикэм дэгъоу щырагъэкіокіыгъ, пшъэрылъэу къафагъэуцугъэр шіокі имыізу зэшіуахыгъ. Зэкіэмкіи гъэтхэ дзэ дэщыгъом нэбгырэ 520-мэ къяджагъэх, ахэм ащыщэу нэбгыри 158-м — чіыдзэхэм, 101-м — ракетнэ дзэхэм, нэмыкі чіы

пІэхэми къулыкъур ащахьыщт. — Адрэ илъэсхэм афэдэу ошъогу-десант дзэхэм къулыкъу ащахьынэу фаехэу шІоигъоныгъэ зиІагъэхэр бэ хъущтыгъэх, ау нэбгыри 9-р ары аштэн алъэкІыгъэр, арыти, зипкъышъолкІэ анахъ пытэхэр къыхэтхыгъэх, — еІо республикэ дзэ комиссариатым иІофышІзу Сергей Пасиковым.

Дзэ комиссариатым июфышіэхэм зэрагъэунэфыгъэмкіэ, дзэ къулыкъум зыщызыдзые-хэрэр мыгъэ зэхапшіэу нахьмакіз хъугъэх, а пчъагъэр процент 20 фэдизкіз къеіыхыгъ.

Джащ фэдэу альтернативнэ къулыкъур республикэм щыпсэурэ нэбгыри 4-мэ ахьы. Блэкlыгъэ илъэсым игъэтхэ дзэ дэщыгъо илъэхъан мыщ фэдэшlыкlэр зыгъэфедэгъагъэр зы нэбгыр ныlэп.

Хэбзэгъэуцугъэм къызэрэдильытэу, дзэм ащэгъэ ныбжьык кlэхэм мэзэ 12-рэ къулыкъур ахьыщт. Къэкlорэ дзэ дэщыгъор бжыхьэм зэхащэщт, зэрагъэнафэрэмкlэ, Адыгеим щыщ нэбгырэ 500 фэдизмэ къяджэщтых.

КІАРЭ Фатим.

ИСКУССТВЭМРЭ ДУНЭЕ ФЕСТИВАЛЬХЭМРЭ

«Ислъамыер» джыри рагъэблагъэ

Урысые Федерацием и Правительствэ ишіухьафтын къызыфагъэшъошагъэу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо орэдыю-къэшъокіо ансамблэу «Ислъамыер» Польшэм щыкіогъэ Дунэе фестивалым хэлэжьагъ.

— Къалэу Белосток дахэу къыщытпэгъокІыгъэх, — къытиlуагъ Къэбэртэе-Бэлъкъарым изаслуженнэ артистэу, «Ислъамыем» иорэдыlоу Къумыкъу Щамсудин. — Ятlонэрэу Польшэм тырагъэблэгъагъ, Урысыем ыцlэкlэ фестивалым тыхэлэжьагъ.

Македонием, Украинэм, Сербием, Литвам, Болгарием, Польшэм, нэмыкіхэм ятворческэ купхэр Белосток щызэіукіагьэх. Дунэе фестивалым хэлажьэхэрэр сценэм къызытехьэхэкіэ уахътэу аратырэр зэхэщакіомэ пэшіорыгьэшъэу агьэнэфэгьагь — такъикъ 15 — 20. Арэу щытыгьэми, «Ислъамыем» къыіорэ орэдхэр, къашъохэр искусствэр зикіасэхэм лъэшэу агу зэрэрихьыхэрэм фэші, зы сыхьат фэдизэ ансамблэр сценэм щыуджыщтыгь.

— ТишъуашэхэмкIи такъы-

хэщыщтыгъ, — elo Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артисткэу Агъыржьэнэкъо Саны-

ет. — Белосток къыпэгъунэгъу къалэхэм концертитlу къащыттыгъ. Бысымхэм ташlогъэшlэгъоныгъ, къэкlощт Дунэе фестивалым тыхэлэжьэнэу къытэлъэlугъэх.

— Культурэм и Илъэс Іофшіэгъэ дэгъухэмкіэ тыгу къэдгъэкіыжьын тлъэкіыщт, — къытиlуагъ «Ислъамыем» ихудожественнэ пащэу, композиторэу Нэхэе Аслъан. — Адыгэ культурэм и Дунэе фестивалэу бжыхьэм Мыекъуапэ щыкіощтым зыфэтэгъэхьазыры.

САХЬИДЭКЪО Нурбый. Сурэтым итхэр: «Ислъамыем» иартистхэу Шымырзэ Казбек, МэщбэшІэ Саидэ, Къумыкъу Щамсудин концертым хэлажьэх.

Гъэлъэшыгъэу алъэплъэх

Мы мазэм и 28-м къыщыублагъэу Іофтхьабзэу «Скутер» зыфиюрэр республикэм щэкю. Шы-шъхьэр мазэм и 3-м нэс гъогурыкюныр щынэ-гъончъэнымко къулыкъум ибатальон шъхьаф щэрэхъитру зыкот техникэр зыгъэюрышюхэрэм гъзльэшыгъэу алъыплъэщт.

Мы илъэсым мэзихэу пыкlыгъэм мототехникэм илажьэкlэ гъогухэм хъугъэ-шlэгъэ 37-рэ ащагъэунэфыгъ, ахэм нэбгыри 6 ахэкlодагъ, 39-мэ яхьылъагъэкlэ зэфэшъхьафхэу шъобжхэр ахахыгъэх.

Іофтхьабзэр зыщырагъэкІокІыгьэ апэрэ мафэм изакъоу гьогу-патруль къулыкъум и офышІэхэм административнэ хэбзэукъоныгъэ 18 мототехникэр зезыфэхэрэм зэрахьагьэу агьэунэфыгъ. Анахьэу скутерхэр зезыфэхэрэм мыщ фэдэ шапхъэхэр аукъох: мотошлемхэр ащыгъхэп, мыхъухэщтыр ыужырэ тысыпіэм тесхэу ціыфхэр зэращэх, зыныбжь имыкъугъэхэр жъугъэу транспортыр зэрыкІорэ гьогухэм ащэзекІох. Хъугъэ-шІагъэхэм янахьыбэр зыпкъ къикІыхэрэр зезыфэхэрэр зэрэныбжыык Іэхэр ары. ГъогурыкІоныр щынэгъончъэнымкІэ АР-м икъулыкъу ибатальон шъхьаф мототранспортыр зезыфэхэрэм зэкіэми зафегъазэ: гъогум шъущысакъ, гьогурыкІоным ишапхьэхэр шъумыукъох! Ны-тыхэр! Шъуиса-

бый мопед е скутер фэшъущэфы зыхъукіэ, зыщышъумыгъэгъупш — ар зезыфэн фитхэр илъэс 16 зыныбжьхэр ыкіи гъогурыкіоным ишапхъэхэр зышіэхэрэр арых. Бэмэ якіалэ ащ фэдэ техникэр къыфащэфы зыхъукіэ, егупшысэхэрэп тэрэзәу агъэфедэшъущтмэ. Пшъэдэкіыжь хэлъэу шъуисабыймэ ящыіэныгъэ шъукъекіуалі.

Ю. МАНЖУРИНА. Гъогурык Іоныр щынэгъон- чъэнымк Іэ АР-м икъулыкъу ибатальон шъхьаф иштаб иинспектор, полицием икапитан.

Тхьамафэм ихъугъэ-шІагъэхэр

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кіоці Іофхэмкіз и Министерствэ къызэритырэмкіз, бэдзэогъум и 21-м къыщегъэжьагъзу и 27-м нэс республикэм бзэджэшізгъэ 78-рэ щызэрахьагъ. Ахэр: хъункізн бзэджэшіагъзу 2, тыгъуагъэхзу 24-рэ, гъэпціагъз зыхэлъ бзэджэшізгъз 16, ціыфым ыпкъынэ-лынэ шъобж хьылъэхэр тыращагъэхзу 1, нэмыкіхэри. Экономикэм ылъэныкъокіз хэбзэгъэуцугъэр гъогогъуи 8-рэ аукъуагъзу хэбзэухъумэкіо къулыкъу-хэм агъзунэфыгъ, республикэм щыпсэухэрэм гъогогъу 11-рэ наркотикхэр къахахыгъэх. Хэбзэгъзуцугъэр зыукъогъз нэбгырэ 55-рэ агъзунэфыгъ, бзэджэшіагъзу зэхафыгъэр процент 81-м кізхьэ.

Блэкlыгъэ тхьамафэм Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шlэгъи 2 къатехъухьагъ, ахэм апкъ къикlыкlэ нэбгыри 2-мэ шъобжхэр атещагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым кlэрысхэу водитель 65-рэ къаубытыгъ. ГъогурыкІоным ишапхъэхэр гъогогъу 2590-рэ аукъуагъ.

2014-рэ илъэсым икъихьэгъухэм адэжь Тэхъутэмыкъое районым хъункlэн бзэджэшlагъэ щызэрахьэгъагъ. Амыгъэунэфыгъэ бзэджэшlитlум la-

шэу аlыгъыр къызфагъэфедэзэ Интернет-тучаным икурьер lэкlэлъыгъэ сомэ мин 25-р тырахыгъ.

Полицием икъулыкъушІэхэм мы къэбарыр къызэраІэкІэхьагъэм лъыпытэу бзэджэшІагьэм хэщагьэхэр гьэунэфыгьэнхэмкІэ оперативнэ-лъыхъон Іофтхьабзэхэр зэхашагъэх, аш епхыгъэу уголовнэ Іофи къызэ-Іуахыгь. Оперативнэ ыкІи техническэ Іофтхьабзэу рагъэкІокІыгьэхэм яшІуагьэкІэ, мы бзэджэшІагьэр зезыхьагьэу зэгуцафэхэрэ зы нэбгырэ къаубытыгь. Ар Тэхъутэмыкъое районым щыщэу къычІэкІыгь, ыпэкІэ мы компание дэдэм курьерэу Іоф щишІагь. Ащ къыхэкіыкіэ, курьерхэм ахъщэ зэраІэкІэлъыри, ар пэшІорыгъэшъэу зыфэдизыри дэгъоу ышіэщтыгьэх. Ар къызфигъэфедэнэу гухэлъ ышіыгъ, инэюсэ кіэлакіэр гъусэкіэ ыштагъ. Нэбгыритіур товар горэм фаехэу аіуи, Интернет-тучаным зыфагъэзагъ, ар къыздащэщт чіыпіэу къыхахыгъэм ціыф щыпсэущтыгъэп ыкіи щызекіощтыгъэп. Ар къызфагъэфеди, хъункіэн бзэджэшіагъэр зэрахьагъ.

Хэбзэгъэуцугъэр зыукъуагъэхэр къаубытыгъэх, ахэм лажьэ зэряlэри следствием ыгъэунэфыгъ. Адыгэ Республикэм и Апшъэрэ хьыкум унашъоу ышlыгъэм диштэу мы нэбгыритlур илъэси 4-рэ хьапсым дэсыщтых, ашlагъэм егупшысэнхэ амал яlэщт.

Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо хэр атехъухьагъэхэп.

уахътэм илъэхъан хэбзэгъэуцугъэр амыукъоным ыкІи общественнэ щынэгъончъагъэр къэухъумэгъэным афэші АР-м хэгъэгу кlоці Іофхэмкіэ и Министерствэ Мыекъопэ районым оперативнэ ыкІи пэшІорыгъэшъ Іофтхьабзэхэр щырегъэкіокіых. Ащ къыдыхэлъытагьэу полицием инарядхэу мы чІыпІэм къулыкъу щызыхьыхэрэм япчъагъэ хагъэхъуагъ. Джащ фэдэу гьогурыкІоныр щынэгъончъэнымкІэ къэралыгъо инспекцием иэкипажи 2-мэ зыгъэпсэфыпІэ чІыпІэхэм Іоф ащашіэнэу унашъо ашіыгъ. Мыщ фэдэ екіоліакіэм ишіуагъэкіэ гъэмафэр къызихьагъэм щегъэжьагъэу Мыекъопэ районым изыгъэпсэфыпІэхэм бзэджэшІагъэхэр ащызэрахьагъэхэу агъэунэфыгъэп, общественнэ рэхьатныгъэр аукъуагъэп, гъогухэм хъугъэ-шІэгъэ хьылъэ-

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкІэ и Гупчэ комиссие иунашъу

Тэхъутэмыкъое районымкіэ зы мандат зиіэ хэдзыпіэ коеу N 23-мкіэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутат ихэдзын тедзэхэу 2014-рэ илъэсым Іоныгъом и 14-м щыіэщтхэмкіэ политическэ партиеу «Урысыем и Либеральнэдемократическэ партие» зыфиіорэм и Адыгэ шъолъыр къутамэ къыгъэлъэгъогъэ кандидатхэм яспискэ ехьыліагъ

Тэхъутэмыкъое районымкІэ зы мандат зиlэ хэдзыпlэ коеу N 23-мкlэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутат ихэдзын тедзэхэу 2014-рэ илъэсым Іоныгьом и 14-м щы-ІэщтхэмкІэ политическэ партиеу «Урысыем и Либеральнэ-демократическэ партие» зыфиюрэм и Адыгэ шъолъыр къутамэ къыгъэлъэгъогъэ кандидатхэм яспискэу аlaпэ зыкlадзэжьын фаемкlэ Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкІэ и Гупчэ комиссие къырахьылІэгъэ документхэм ахаплъи, Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием ицІыфхэр хэдзынхэм ыкІи референдумым ахэлэжьэнхэмкІэ фитыныгьэу яІэхэм ягаран-

тие шъхьаlэхэм яхьылlагъ» зыфиlорэм ия 35-рэ статья ия 14.2-рэ ыкlи ия 14.3-рэ пунктхэр lэубытыпlэ ышlыхэзэ, джащ фэдэу Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм яхэдзын ехьылlагъ» зыфиlорэм ия 25-рэ статья ия 6-рэ, 7-рэ lахьхэм ыкlи ия 38-рэ статья ия 10-рэ lахь атегъэпсыхьагъэу Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкlэ и Гупчэ комиссие унашьо ешlы:

1. Тэхъутэмыкъое районымкІэ зы мандат зиІэ хэдзыпІэ коеу N 23-мкІэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутат ихэдзын те-

дзэхэу 2014-рэ илъэсым Іоныгъом и 14-м щыІэщтхэмкІэ политическэ партиеу «Урысыем и Либеральнэ-демократическэ партие» зыфиІорэм и Адыгэ шъольыр къутамэ къыгъэлъэгъогъэ кандидатхэм яспискэу зы нэбгырэ хъурэм аlапэ кlадзэжьынэу.

2. Политическэ партиеу «Урысыем и Либеральнэ-демократическэ партие» зыфиlорэм и Адыгэ шъолъыр къутамэ иуполномоченнэ лlыкlо кандидатхэм яспискэу alanэ зыкlадзэжьыгъэм икопие етыгъэнэу.

3. Мы унашъор кандидатхэу къагъэпъэгъуагъэхэм яспискэу alanэ зыкlадзэжьыгъэм икопие игъусэу Тэхъутэмыкъое районым хэдзынхэмкіэ ичіыпіэ комиссие іэкіэгьэхьэгьэнэу.

4. Мы унашъор гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ» къыхягъэутыгъэнэу.

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкіэ и Гупчэ комиссие и Тхьаматэу Н. А. СЭМЭГУ

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкіэ и Гупчэ комиссие исекретарэу Ф. З. ХЬАЦІАЦІ

къ. Мыекъуапэ, бэдзэогъум и 28-рэ, 2014-рэ илъэс N 50/213-6

ХьафизэхэмкІэ щынэгъончъэнхэм фэшІ

Мыекъуапэ дэсхэм гу пъатэгъэн фае къэлэ гъогухэм ащыщхэм зэпырыкыпізу яіэхэм джынэс тымыпъэгъугъэ плиткэхэр зэратыралъхьэрэр. Апэрэ еплъыгъом ар зытырашытхьагъэр къыбгурымыюнкій мэхъу, ау тызыкізупчіэм къызэрэтфаютагъэмкіэ, хьафизэхэр щынэгъончъзу гъогум зэпырыкіынхэм фэші ахэр зыкіытыралъхьэхэрэр. Ахэм «тактильнэ» плиткэкіэ яджэх.

Сыда ахэм шІуагъэу яІэр? Лъэсгьогур (тротуарыр) уухынышъ, автомобильхэр зэрыкІорэ гьогум утехьанкІэ сантиметрэ 80 къэнагъэу а плиткэхэр сатыр зытІущ хъухэу тыралъхьэх. Хьафизэр лъэсгъогум къырыкІозэ а плиткэхэм къызанэсыкІэ, къешІэ лъэбэкъу заулэкІэ автомобиль гьогум ар зэрэтехьащтыр. Къэлэ администрацием зэрэрихъухьагъэмкІэ, хьафизэхэр нахьыбэу зыщыпсэухэрэ, нахьыбэрэ ахэр зэрыкІонхэ фаеу хъурэ гьогухэм язэпырыкІыпІэхэм тактильнэ плиткэхэр атыралъхьащтых. Ащ фэдэу чІыпІэ 14 Мыекъуапэ щагъэнэфагъ.

Мыщ фэдэ шыкlэр къыхахыныр къызыхэкlырэр ыкlи хьафизэхэмкlэ ар Іэрыфэгъоу щыт-щымытыр зэдгъашlэ тшюигъоу гущы-Іэгъу тшыгъэ хьафизэхэм я Мыекъопэ къэлэ организацие ипащэу Алексей Хлоповыр. Ащ игупшысэхэм адемыгъэштэн умылъэкlынэуи тлъытагъэ.

Арэущтэу зыкlатlорэми шъущыдгъэгъозэн.

ЩыкІагъэ зимыІэ гукъэкI (идее) щыІэп, — elo тигущыІэгъу. — Шъыпкъэ, тактильнэ плиткэхэр хьафизэхэм къашІэ алъэгухэмкІэ, лъэсгъогум лъэбэкъу заулэкІэ зэрэтекІыщтхэр ыкІи гъогушхом зэрэтехьащтхэр ащ «къаpelo». Ау, сэ сишІошІыкІэ, ом изытет епхыгъ ар (тактильнэ плиткэр) къэпшІэщткъэмышІэщтыр. КІымафэм осыр ащ теубагьэу, пІыргусыргоу тыдэкІи зыщыхъурэ лъэхъаным а плиткэм утехьэгъэ-утемыхьагъэр сыдэущтэу зэхэпшІэщт?

Алексей тызэрэщигъэгьозагъэмкіэ, тапэкіэ а чіыпіэхэми, зэпырыкіыпіэхэми, бордюрхэр аіутыгъэх лъэсгьогум икіыхьагъэкіэ зэрэгъэнэфэгъагъэм фэдэу. Ау сэкъатныгъэ зиіэхэу курэжъыехэм арысэу къе-

кіокіыхэрэмкіэ ахэр (бордюрхэр) мыІэрыфэгъухэу, льэгащэхэу, льэсгьогум къехынхэшъ, автомобиль гьогум къытехьанхэр къин къащыхъоу аlозэ тхьаусыхэхэу аублагь. Джащыгьум лъэсгъогур зыщиухырэ, автомобиль гъогум зыщытехьанхэу щыт чІыпІэм бордюрхэр alyaхыхи, тlэкly нахь лъхъанчэу уехызэ гьогушхом утехьан пльэкІынэу, зыми ушІомынэнэу, зэщизэу ашІыгъ. Ау, тигущыІэгъу къызэрэхигъэщырэмкіэ, ари Іэрыфэгъу дэдэу хьафизэхэмкІэ щытэу пон плъэкыштэп.

- Хьафизэр лъэсгьогум рыкІо зыхъукІэ, — elo ащ, — бэщ фыжьымкІэ гъунапкъэр, зэрыкІон фэе гъогур ыгъэунэфызэ макІо. Шъулъэгъурэпын фае гъогу гузэгум итэу хьафизэр кloy, ар сыдигъуи гъогубгъум, бордюрхэм аготэу макІо. Арышъ, курэжъыехэм арысхэмкІэ зэпырыкlыпlэхэм alут бордюрхэр лъэгащэхэу, ащ къехынкІэ къин къащыхъоу щытмэ, сэ сишІошІыкІэ, ахэр, бордюрхэр, нахь лъхъанчэ ашІыгъэхэмэ, ялъэгагъэ сантиметри 4-м нэсэу къагъэнэгъагъэмэ нахьышlугъэнкІи мэхъу. Ау, джыри къыхэсэгъэщы, ар сэ сишІошІ. СшІэрэп кіымафэм, отІ-псытІ лъэхъаным а тактильнэ плиткэхэм зыкъызэрагъэлъэгъощтыр.

къалэмкіэ, зэпырыкіыпіэ 14-у а плиткэхэр зыщытыралъхьащтхэм ащызекіощт хьафизэхэм къаіощт ахэр Іэрыфэгъухэми. Ау гуапэр, пстэуми акіыіу къэхъурэр къин зытелъ ціыфхэм ящыіэкіэ-псэукіэ нахь Іэшіэх хъуным иамалхэм пащэхэр зэралъыхъухэрэр, ахэмкіэ нахьышіур къыхахыным зэрэпылъхэр ары.

— Шъыпкъэр піощтмэ,

Ары, ІофыгъуакІ ар

— шъыпкъэр пющтмэ, — къыхегъэхъожьы джыри тигущыlэгъу, — лъэшэу тафэраз арэущтэу къызэрэтфэгумэкlыхэрэм, ау сэкъатныгъэ зиlэ нэбгырэ пэпчъ зэхишlэ шlоигъор цlыф гукlэгъур арышъ, гъогу зэпырыкlыпlэм къэсыгъэ хьафизэм «Сыкъыбдеlэн, некlo узэпырысщын»

къыраюмэ, тын лъапіэ мэхъу ащ фэдэ чіыпіэм. Плиткэхэри, макъэ къэзытырэ нэфгъуазэхэри дэгъух, ау зэкіэмэ апшъэр ціыфхэм азыфагу лъытэныгъэ илъыныр, гукіэгъу зэфыряіэныр ары.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

ТКЪОШ РЕСПУБЛИКЭМ

Сомэ миллион 30 ищыкlагъ

Хуламо-Безенгийскэ къушъхьэ тlyакlэм дэт пытэпlэжъыр загъэуцугъагъэр къэзышlэжьырэ цlыф Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм къибгъотэжьыщтэп. Нахьыжъхэм къызэраlорэмкlэ, ар адыгэхэм (черкесхэм) зэрагъэуцугъагъэр къэбаркlэ къанэсыжыыгъ.

Уахътэр пытапіэм шъхьасыгъэп. Илъэс къэс ащ идэпкъхэр нахь зэхэтакъох, къушъхьэ тіуакіэм ар дэфэным ищынагъо къэуцугъ.

Зыфэдэ щымы і экультурнэ-тарихъ чіыпіэр федеральнэ гупчэм иахъщэкІэ агъэкІэжьынэу гугъэхэзэ, илъэсыбэ текІыгъ. ПытапІэр гъэкіэжьыгьэнымкіэ агьэхьазырыгьэгьэ проекти щыІ, ащ къызэрэдилъытэрэмкІэ, гъэцэкІэжьын Іофхэм сомэ миллион 30-м ехъу атырагъэк Іодэнэу щыт. Ау хабзэм ахъщэр къытІупщырэп, чІыпІэ зыгъэІорышІэжьыпІэм ипащэхэми мылъкур къаугъоин амылъэкlызэ, пытапіэм изытет дэи дэдэ хъугъэ. Шіэныгъэлэжьхэм къызэраюрэмкіэ, пытапіэм икъэгъэнэжьын яшъыпкъэу ыуж имыхьэхэмэ, ар кІодыжьыпэным охътабэ ищыкІэгъэжьэп. ПытапІэм изакъоп, адыгэхэм яІэшІагъэу дэпкъхэр къэІэтыгьэнхэмкІэ агьэфедэщтыгьэ шІыкІэри ащ дэкІодыжьыщт.

Мы Іофыр зэшІохыгъэнымкІэ къэбар гушІуагьо къэІугъ. Бэлъкъар лІэкъожъэу Жабаевхэм ащыщхэм пытапІэр зыпкъ рагъэуцожьынэу зэрэфаехэр къаІуагъ. Ащ пае пытапІэр зытетыри, ащ къыпыщылъ чІыпІэхэри бэджэндэу аштэнхэу фаех, тапэкІэ ахэр цІыфкІуапІэ ашІынхэ ямурад. Ар зытет къушъхьэтхыр зыхэхьэрэ зыгъэпсэфыпІзыплъыхьэпІэ комплекс агъэпсынэу ары Жабаев лІакъом гухэлъэу иІэр. Пэрыохъу афэмыхъухэмэ, ар ежь ямылъкукІэ зэты

Яфэшъуаш

Хэгъэгу зэошхом хэлэжьэгъэ ціыфхэу Къэбэртэе-Бэлькъар Республикэм щыпсэухэрэм афэгъэхьыгъэ унашъо республикэм и Правительствэ бэмышізу ыштагъ. Ащ къызэрэщиюрэмкіэ, общественнэ транспортэу ціыф жъугъэхэр зезыщэхэрэмкіэ ыпкіэ амытэу джы заом иветеранхэр къекіокіыщтых. Къалэмэ ащызекіорэ транспортым изакъоп унашъом къыдилъытэрэр, псэупіэ зэфэшъхьафхэм ціыфхэр анэзыгъэсыхэрэри ары.

Республикэм транспортымкіэ и Министерствэ макъэ къызэригъэlугъэмкіэ, заом иветеранхэм яудостоверениехэм адагъэпкіэщт тхьапэхэм якъыхэутын рагъэжьэгъах. Ахэм атетхэгъэщт «Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм билет ымыіыгъэу щызекіон фит» ыloy.

Заом къыхэкіыжьыгъэу псаоу къэнэжьыгъэр макіэ. Ащ нахь мэкіэжь общественнэ транспортыр ыгъэфедэу ахэм ахэтыжьыр. Арэущтэу щытми, зэращымыгъупшэхэрэр ветеранхэм ягуап.

(Тикорр.).

🏎 🗫 🗫 🗫 🗫 Кавказ биосфернэ заповедникыр

Кавказ биосфернэ заповедникыр 1924-рэ илъэсым агъэпсыгь. РСФСР-м инароднэ комиссархэм я Совет иунашъо жъоныгъуакІэм и 12-м кІэтхэжьыгъагъэх. Заповедникыр гъэпсыгъэ хъуным зиlахьышхо хэзышІыхьагъэр мэзпэсэу Христофор Шапошниковыр ары. Ащ ищыІэныгьэ заповедникым икъэухъумэн фигъэшъошагъ ыкІи ежь Х.Шапошниковым ыцІэ фаусыжьыгъ. Кавказ къушъхьэ-мэз зэхэтхэр, ахэм къащыкІырэ чъыгхэр, уцхэр, ащыпсэурэ псэушъхьэ зэфэшъхьафхэр зыфэдэ къэмыхъугъэ чІыопсым изы Іахь хьалэмэтэу щытых. Дунэе хъытыум къызэритырэмкІэ, Европэм итхэм ялъытыгъэмэ, иинагъэкІэ ащ ятІонэрэ чІыпІэр еубыты. А еплъыкІэм заповедникым ипащэу Сергей Шевелевым дыригъаштэрэп: «Сэ къэралыгъо зэфэшъхьафхэм сарыхьагъ, ячІыопс ибаигьэ сыушэтыгьэ. Тизаповедник хэхьэрэ къушъхьэ-мэз чІыпіэхэм ябаигьэкіэ фэдэ Европэм зэримытыр къэсыушыхьатын слъэкІыщт. Тэтыем фэдэ зыми иІэп.

чІыгум лъапсэ щызыдзыгъэ уцхэр ахэм къятэкъокІыгъэу джынэс къыщэкІых.

Александр Ерофеевым

пытэн алъэкІы. Гъогум тІысыпІэхэм уащыІокІэ. ЗекІохэм ахэр къызфагъэфедэх, ягъо-

1931-рэ ильэсым хэшьайрэ нэртэйрэ къызщыкІырэ мэзыри заповедникым кыыгызгыунэрэ чІыпІэхэм ахагьэхьагь. Ар Адлер пэмычыжьэу щыт псэупІэу Хостэ къыпыщыль, гектар 300 зэрэхъурэр.

нэртэйрэ

гектар 300 зэрэхъурэр. Чъыг ми, ишъуампІи — бгъэфедэ лъэпкъ 200-м фэдиз мэзым хэтых, ахэм янахьыбэр мы чІыпІэр ары ныІэп къызщыкІырэр. Дунаим инэмыкі чІыпіэхэм ащыбгьотыщтхэп. Зе-

лъэпкъ 70-рэ, къэкІырэ уц кІохэм апае мэзым гьогуитІу

хъун ахэтэп. КъыпыкІэрэ пырэжъые плъыжьхэр ары ныІэп щэнаут зэхэмыльыр. Чъыгым ишъуампІэ зытепхыкІэ, къычІэщырэ пкъыр плъыжьы. Нахьыпэм мыщ псэолъапхъэхэр бэу хашІыкІыщтыгьэх, къухьэшІыным щагъэфедэщтыгъэ. муалеІшеІл еq-XIX в диетдеН бэу раупкІыщтыгъэ, дунаим текІодыкІыным ищынагъо щыІагъ. ТыркуемкІэ зэпыращыти, Англием нэс ащэщтыгьэ. Джарэу уасэ иІагъ. Хэшъайри чъыг лъэпкъ гъэшІэгъон. Бэ егъашІэ, макІэу хэхъо. Илъэси 150 — 200 зыныбжь чъыгым игъумагъэ сантиметрэ 15-м блэкІырэп. Нэртэим ильэс

къытфиІотэрэ къэбарыр тшІогъэшІэгъон дэдэу ыпэкІэ

Нэртэир щэнаут зыхэль чьыгэу

щыт. Ащ итхьапи, икуами, ишъуампІи — бгъэфедэ хъун ахэтэп. КъыпыкІэрэ пэрэжьые плъыжьхэр ары ныІэп щэнаут зэхэмылъыр.

Ащ апэрэ чіыпіэр Европэм щиіыгъ

Кавказ къэралыгъо биосфернэ заповедникым чІыгу гектар мин 300 фэдиз къегъэгъунэ. Ащ и ахьищ - гектар мин 90-м къехъурэр — Адыгэ Республикэм, гектар мин 12-р — Къэрэщэе-Щэрджэсым, гектар мини 180-р — Краснодар краим ахэхьэх. Заповедникыр — тикъэралыгьо икультурнэ кlэнхэу федеральнэ мэхьанэ зиІэхэм

1931-рэ илъэсым хэшъайрэ нэртэйрэ къызщыкІырэ мэзыри заповедникым къыгъэ- лъытэгъэкlуатэ. Тигъусэм чъыггьунэрэ чыпіэхэм ахагьэхьагь. Ар Адлер пэмычыжьэу щыт псэупІэу Хостэ къыпыщылъ,

щыпхырыщыгъ. Зыр — километритly, адрэр — километритф зэрэхъухэрэр. Мэзым къыщыкІырэ уцхэм ыкІи чъыгхэм афэгъэхьыгъэ стенд гъэ-Іагьэхэм гьогунапцэхэм уащы-

Къэралыгъо инспектор шъхьа Гэу Александр Ерофеевыр гъусэ къытфэхъугъэу мэзым икуупІэ тыхэхьэ. Тыкъэзыуцухьэрэ чъыгхэм якъутамэхэр ыкІи апкъыхэр, пхъэцым (мох) зэлъиубытыгъэхэр, тинэрылъэгъу. Іужъоу зэхэкІыхьэгьэ чъыг къутамэхэм тыгьэ нэбзыйхэри апхырыкІышъурэп. Жьаур тигопэ дэдэу гъогур мэ якъэбар къытфеlуатэ.

 Нэртэир щэнаут зыхэлъ чъыгэу щыт. Ащ итхьапи, икуа-

«Сэ къэралыгьо зэфэшьхьафхэм сарыхьагь, ячІыопс ибаигьэ сыушэтыгьэ. Тизаповедник хэхьэрэ къушъхьэ-мэз чІыпІэхэм ябаигъэкІэ фэдэ Европэм зэримытыр къэсыушыхьатын слъэкІыщт. Тэтыем фэдэ зыми иІэп».

минищ, хэшъаим илъэс мин Іэпэ-цыпэ къагъэшІэн алъэ-

тылъэкІуатэ. Мэз чІэгъыр чъы-Іэтагь, чІыгур шынашьо, жыыр

кІыщт. Илъэс миллион 20-кІэ узэкІэІэбэжьмэ, мы чІыпІэм мыл гоугъэр къырыкІуи, хышхор зытекіым къычіэщыгъэ

къэбзэ дэд. Бзыумэ яорэд зэпагьэурэп. Тигьусэ къызэри-ІуагъэмкІэ, жымыгъот, гууз, лъыдэкІуае зиІэхэр мыщ бэрэ гууанэ зэпагьэу, защагьэпсэфы. Джащ фэдэу, тыкъэуцугъэ къодыеу, Александр еІэбэхышъ, мыжьо фыжь хъураем фэдэу зыгорэ къештэ.

– Мыр мыжъо хъужьыгъэу хым хэсыгъэ пыжъ, — къеlо ащ ыІэгучІэ илъ мыжъо фыжь хъураер къытигъэлъэгъузэ.

Уеплъыпэмэ, пыжъ кІышъо зэлъагъэм исурэт мыжъо кlы-Іум теолъагъо. Мыщ фэдэ чІыопс хъарзынэщ пкъыгъохэм мы чІыпІэхэм бэрэ тащыюкіэ. Зэманэу мы чіыгур хышхом ычІэгьэу зыщэтым хы пыжъхэр бэу хэсыгъэхэщтын. ГъэшІэгъоныр чІыгум ахэр джы къызэрэзыхифыхэрэр ары. Тэри къэтэшыпых, къэгъэлъэгъонхэм ахэтэлъхьэх, ау етІани гьэ къэс чІышъхьашьом къызэрэтехьохэрэм гу

ТылъыкІуатэ къэс тызэрэдэкіуаерэр зэхатшіэзэ гъогум тырэкІо. Аузэ, къушъхьэ тіуакіэм мыжъом щыхэутыгъэ дэкІояпІэм тыкъынэсыгъ. ЧІыгур зэсысым зэгокІыгъэ къушъхьэхэм азыфагу гьогур пхырыщыгьэ хъугьэ. «Ащ дэкІырэ зекІохэм ащыщхэм язытет къэхьылъэу, зыпэ лъы къырифыхэрэри къахэкlы», — elo тигъусэ.

— ЦІыфым нэджагъо къытефагъэу щытмэ, тіуакіэм зыпхырыкІырэм зыкъиукъэбзыжьыгъэ фэдэу мэхъу. ШІэ-

загъэпсыгъэр илъэс 90-рэ хъугъэ 🚙 🚙 🚙 🚙 🚙 🚓 🚓

ныгьэлэжь зэфэшъхьафэу мыщ псыхъоу Хостэ дэщыІагьэхэм къушъхьэ тІуакІэм чъы, чІымрэ уашъомкІочІэ гъэнэфагъэ зэрэдэтыр къаушыхьаты.

Зэхэтхыгъэ къэбарым тиумэхъыгъэу, къытщышІыщтым ным мыщ «Дэнэ гъотыпаплъэзэ тэкІо... Ау тикупкІэ тіуакіэм тыдэкіыфэ зыми изытет зэщыкъуагъэп. Тыз- гокІыгъитІур зэпщэщыгушіукіыжьзэ дэкіоепіэ зэблэкІыгъом тыкъынэсыгъ. Ащ чъыгэешхо тетэу къэтлъэгъугъ.

- Мыр гъурдж чъыгэе льэпкъ, — къыпедзэжьы Александр. — Илъэс мин Іэпэцыпэ ыныбжь. ИлъэситфыкІэ узэкІэІэбэжьмэ шыблэр къеогъагъ. Чъыгыпкъым икІыхь-

рэ зыщызэуалІэрэм Кавказ къушъхьэтхыхэм зыщаІэты. Зэма**гур**» рыкlощтыгьэ.

Къушъхьэ зэлІэжьмэ, чІыгур зэикІы къэхъужьыщт. Мы чІыпІэр зекІохэм лъэшэу якlас.

Тигъусэ къы Іорэр зэрэтэрэзыр тинэрылъэгьоу, бгъэм щизэу жыр зыІутэщэ, нэр піэпихэу чіыопсым идэхагъэу

Нэртэй чыгыр пкытоу зэгот — хъулъфыгъэпкъымрэ бзыльфыгьэпкьымрэ. Апэрэр сыдигьокlи нахь гъум, нахь пыт. Ятlонэрэр — нахь псыгъу, апэрэм гогьэпкагьэу кыдэкы. ТІури зы льапсэ къытекТых поми хъущт.

Ыкюці нэкіы, чъыг шъомпіэ кьо- жьэу, чіышъхьашъом тельым дыер, ари гуагъэчъыгъэм фэчІыгум ыІыгьэу щыт.

фэдэу кІыгъэ. Къыгот нэрдэу, ызыныкъо гомытыжьэу, тэй ыкІи хэшъай чъыгхэу илъэс 500 — 800 къэзы-

къызщыкіырэ мэзыр

Хэшъайри чъыг лъэпкъ гъэшІэгъон. Бэ егъашІэ, макІзу хэхъо. Илъэси 150 — 200 зыныбжь чъыгым игъумагъэ сантиметрэ 15-м блэкІырэп. Нэртэим ильэс минищ, хэшьаим ильэс мин Іэпэ-цыпэ къагъэшІэн алъэкІыщт.

ужи къытыригъэнагъ. Ау чъы-

гым ар льэшэу къегоуагъэп,

къызэтенагъ, мышкІухэри къе-

тых. ЗекІохэм мы чъыгаер якіэсэ дэд. Теіабэх, чъыг

шъомпіэ тіуакіэхэм ахъщэ

жъгъэйхэр адалъхьэх, ягухэлъ-

хэр къадэхъунэу Тхьэм ще-

чъыгыр гъэлъэпІагъэу алъы-

тэщтыгъэ. Ар етІани чъыга-

ети (адыгэмэ ячъыг хэхыгъэ

шъыпкъ)! Тэри текІуалІи тыте-

Іэбагь, тимурад дахэхэри къыд-

дигъэхъунэу телъэІугъ. Бэ те-

мышІэу Іуашъхьэми тынэсыгь.

Метришъэрэ шъэныкъорэкІэ ар

хы шъхьашъом нахь лъаг.

Къушъхьэ тіуакіэм мэзыр

къыдэкІэжьыгъэу шхъонтІэ-

Адыгэмэ шыблэр зэогъэ

лъэІух.

тызышъхьарыхьагъэм теплъэкІын тлъэкІы-

Гъогум пытэдзэжьы. УдэкІоен нахьи укъехыжьыныр нахь псынкІ. Мэз пырыпыцум джыри тыкъыхэхьажьы. Нэртэимрэ хэшъаимрэ тыкъауцухьэ. Александр икъэбар хьалэмэтхэр къе-Іуатэх.

- Нэртэй чъыгыр пкъитІоу зэгот хъулъфыгъэпкъымрэ бзылъфыгъэпкъымрэ. Апэрэр сыдигъокІи нахь гъум, нахь пыт. ЯтІонэрэр — нахь псыгъу, апэрэм гогъэпкіагъэу къыдэкіы. ТІури зы лъапсэ къытекІых пІоми хъущт.

Гъогунапцэм Іут нэртэй чъыг горэм текІолІагъ.

пэрэжъые къытыжьыщтэп.

Чъыгыр нэгу мэзахэу щыт. Бзылъфыгъэпкъэу зыфаlуагъэр къекІыкІэхыгъ, ащ тетыгъэ къутамэхэми амалынчъэу зыкъауфагъ. Хъулъфыгъэпкъыр шъыгъорэм фэд. Итеплъэ нэхъой хэлъыжьэп. Сыдэуи

— Ари илъэс заулэрэ джащ фэдэу щытын ылъэкІыщт зэхэмыфэу. Чъыг шъуампІэм чІыгум къыхищырэр фекъу.

Александр чъыг пэпчъ инэІуасэм фэдэу къытегущыІэзэ мэз пырыпыцум тыпхырещы. Нэртэй чъыгышхо

гъэшІэгьоны... Чъыгхэри цІыфмэ афэдэх. Зэхэтхыгъэмрэ тлъэгъугъэмрэ гупшысэгъуае ташІыгъ.

Тыкъэзыуцухьэрэ чІыопсым кІочІэшхо хэль. Фыкъуагьэ фэхъугъэми, ежь-ежьырэу зыфырекъужьы. Александр къызэриІуагьэмкІэ, нэртэй пырэжьыем къытырэ чылапхъэр илъэс пчъагъэрэ чІыгум мыкІодэу хэлъынышъ, нэужым къыдэп-

горэм, ылъапсэ чІыгум къыхитхъыгъэу, укlорэигъэу, ыпкъ кІыхьэ-кІыхьэу чІыгум тельэу тыкъекІолІагъ.

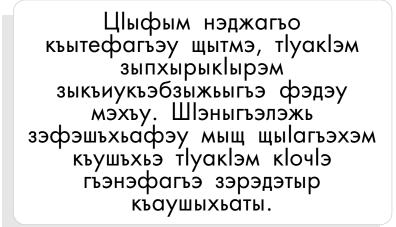
— Мыр илъэсий хъугъэ къызыриутыгъэр, — къеlуатэ тигъусэ. — Лъапсэр чІыгум хэлъыжьэп нахь мышІэми, пкъым ищыкапъэр чыгум къы-

хещы. Ары зыкІэмыгъугъэр, икъутамэхэри зэрэпытэх. Илъэс 20-кІэ чъыгыпкъым гуакІэхэр фэхъущтых. Зы чъыг иутыгъэм чъыг пчъагъэ текІыжьыщт. Шъыпкъэ, чІыопсым сыд къыхэхъухьагъэми, цІыфым иягъэ римыгъэкІымэ, зыкъишІэжьыщт. Дунаим икъежьапІэ щыублагъэу ащ фэдэзэ къырэкІо.

Зыпкъ тюу зэгочыгъэ зыфы чъыгыми къырыкІуагъэр къэшІэгъуае, ау ятІонэрэ къутэмэ уфагьэр чІыгум метрэ горэмкІэ нахь пэмычыгъэшІагъэхэм ялъытыгъэмэ, ар ныбжьыкІэ дэд, илъэсишъ ныІэп къыгъэшІагъэр. Илъэс мин зыныбжь нэртэй чъыг къэшІыхьагъэм тигъогууанэ ыкІэм тыщыІукІагъ. Саугъэтым фэдэу ар мэзым хэт. Ащ тетІысхьапІэу готым «Псауныгъэм итІысыпІэкІэ» еджэх. КъызэраІорэмкІэ, зекІоу блэкІыхэрэр мыщ тетІысхьэхэмэ, япсауныгъэкІэ ишІуагъэ къаригъэкІыщт. Хэта зышІэрэр, илъэс мин зыныбжь нэртэй чъыгым къагъэшІэщтым илъэс заулэ къафытыридзэнкІи мэхъуба?!

Гуапэ тщыхъоу адыгэ чІыгужъым къыщызэтенэгъэ мэз шІагьоу Кавказ къэралыгьо биосфернэ заповедникым хахьэрэм къыщыткІухьагъ, нэ-Іуасэ зыфэтшІыгъ, икъэбар зэдгъэшІагъэ. Дунаим ичІыпІэ гьэшІэгьонхэм ар зэу ащыщ, урыгушхоным имызакъоу, къэухъумэгъэн зэрэфаеми щэч хэлъэп. НепэрэмкІэ заповедникым иІофышІэхэм а пшъэрылъыр икъу фэдизэу зэрэзэшІуахырэр нэрылъэгъу къытфэхъугъ.

ТЭУ Замир. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журналист. (Джыри къыкІэлъыкІощт).

— Шъолъэгъуа? Мыщ щыжьын ылъэкІыщт. Нэртэй рымэр тырехы. Уеплъыхмэ, бзылъфыгъэпкъыр гокіыкіыгъ,

чъыг гъугъэ гори тапэ къифагъ.

КЪЫТХЭТЫГЪЭМЭ, ЫНЫБЖЬ ИЛЪЭСИ 100 ХЪУЩТЫГЪЭ

ЦІыфым игъашіэ кіыхьэу хэти фэ-Іощтэп. Ау а гъэшіэ кіакори нэ гъзупіэпіэгъу къэс зэпызгъзун Іофыр бгъэцакіэзэ илъэс пчъагъэ зипхыкіэ, ар ліыхъужъныгъэ шапхъэхэм апшъэу, ашіокізу къысшіошіы. Непэ шъугу къэзгъэкіыжьэу, къызэрыхъухьэгъэ унагъом шъущызгъэгъуазэу, зигъэшіэ гъогу шъурызгъакіо сшіоигъор ліыгъэшхоу зэрихьагъэм къыхэкізу Жъогъо Плъыжьым иорден, Хэгъэгу зэошхом иорденэу апэрэ степень зиІэр, Щытхъум иорденэу я 3-рэ степень зијэр ыкји медаль 16-м ехъу къызыфагъэшъошагъэу Хьалилэ Исмахьилэ ыкъоу Мэсхьуд ары. Мэсхьудэ псаугъэмэ, ыныбжъ неущ илъэсишъэ хъущтыгъэ.

Хьалилэ Исмахьил

МыгуІэмэ хъущтэп, жъажъэу Іабэмэ — гужъощт. ЕлъэкІон хъущтэп, къэуцун фитэп. Дэуцохмэ, лагъымэр къежэ дифыещт, кІомэ, снайперым ищэ къежэ. Зиплъыхьэмэ, игъусэхэр зырызэу зэхафэх. Пыим ипсагъэ ит зэпыт. Ау командирым иунашъо гъэцэкІэгъэн фае! Джащ фэдэ машІом хэтэу Хьалилэ Мэсхьудэ Краснодар дэкіи, мыхъэр зыщыхъэгъэ Курскэ дугам щыкІогъэ заом хэлэжьагь, ащ икІи Ленинград зэуапІэм нэсыгъ, блокадэр зэпкъырызытхъыгъэхэм ахэтыгъ, ащ икІи Берлин нэсыгъ. Мыщ дэт пытапІэхэм, заводхэм, фабрикэхэм, цІыф псэупІэхэм фашистхэм лагъымэу ачІалъхьагъэхэр къэмыонхэу ышІызэ, къачІихыжьыгъэх. «Гу цІыкІур, шыкур, рэхьатэу къытео, — ипсауныгъэ къыкІэупчІэхэрэм Мэсхьудэ зигъэсэмэркъэузэ ариlощтыгъэ,

Ч

ухыгъэх. Станислав мэкъумэщ техникумым ыуж Адыгэ кІэлэегъэджэ институтыр къыухыжьыгь. Мариет — кІэлэегьэджэ институтым ыуж Ростов дэт финансовэ институтым щеджагъ. Нурбыи гъомылэпхъэшІ промышленостым итехникумэу Новочеркасскэ дэтыр къыухыгъ. Аслъанэ Мыекъопэ мэкъумэщ техникумым щеджагъ, нэужым Адыгэ къэралыгъо кІэлэегъэджэ институтыр къыухыжьыгь. Симэ Мыекъопэ медучилищым сэнэхьат щызэригъэгьотыгъ. Зэш-зэшыпхъухэм шІэныгьэу яІэмрэ яІэдэбныгьэрэ къахэкІ у зыдэлажь эхэрэм лъэшэу агъэлъапІэх. Джары Мэс--ыст мехфыір едмедэм тыытэныгьэу афашІыщтыгьэр зыкІэмыкІосэщтыр. Мэсхьудэ «сыфронтовик, Іоф псынкІэ горэ къысэшъут» зыІон цІыфэу щытыгъэп, кІэлэегъэджэ сэнахьатэу ыгукІэ къыхихыгъэм фэшъыпкъагъ, бэри директорэу зыфашІырэ еджапІэми кІэлэегъаджэу щыригъаджэхэзэ Іоф ышІагь. Мыщ сыд фэдэ Іоф рихьыжьагьэми, ыкІэм нигьэсыныр шэн дэгъоу хэлъыгъ, къыдэхъуфэ рэхьатыщтыгъэп. Къэзэныкъуае дэтыгъэ ублэпІэ еджапІэр илъэсий еджапІэ аригъэшІынэу ыгу къихьагъ. Ау а лъэхъаным пынджыр гъэбэгъогъэным фэшІ псыубытыпІэшхо ашІын ямурадэу къуаджэу агъэкощыщтхэм Къэзэныкъуае зэрахэфэщтыр ашІэу, рахъухьэгъахэу щытыгъэти, псэуалъэхэр ахэм хъатэу адашІыхьажьыщтыгьэп. Арэу щытми, Мэсхьудэ райкоми, обкоми, крайкоми къыгъэнагьэп. «Хыр ашІыфэ агъэкощыфэхэкІэ илъэс зыбгъупшІ ыхьыщт. Ащ фэдизым сабыйхэр таущтэу лъэсэу гъэмафи кІымафи Едэпсыкъуае нэс кІохэзэ еджэщтха?» ыІуи, упчІэ ыгъэуцугъ. ЫкІи зыфежьагъэр къыдэхъугъ. ИлъэсипшІым ехъурэ еджэпіакізу аригьэшіыгьэм къззэныкъое кіэлэціыкіухэр щеджагъэх. А уахътэм якъуаджэ щеджэщтыгьэхэм бэрэ шlукlэ Мэсхьудэ агу къэкlыжьыщт.

Мэсхьудэ зигъэпсэфынэу ыныбжьыкІэ нэси пенсием зэкІом, тІысыжьышъугъэп: Теуцожь районым иветеранхэм яобществэ ыгуи, ыкІуачІи хилъхьэзэ бэрэ щылэжьагь. Ыныбжь илъэс 78-рэ охъуфэкІэ Іоф ышІагъ. ТекІоныгъэр къызыдахыгъэм ия 60-рэ илъэс къэблагъэщтыгъэ. Ветераным иорденхэри, имедальхэри хэлъхэу ныбжьыкІэхэм еджапІэхэм ащыІукІэщтыгъэ... Хьалилэ Мэсхьудэ Исмахьилэ ыкъом ТекІоныгъэ мэфэкІышхор къэсынкІэ мэфибл нахь къэмынэжьыгьэу идунай ыхъожьыгъ. Ситхыгъэ зыщысыухыщтым Мэсхьудэ ыпхъухэу Эмэрэ Мариетрэ ягукъэкІыжь горэхэм сядэІун сыгу хэлъэу сафытеуагъ. Бэмэ тарыгущы агъ. ТизэдэгущыІэгъу мыщ фэдэ гущыІэ фабэхэмкІэ Эмэ къыухыжьыгь: «ШІукІэ сянэ-сятэхэр сыгу илъых. Зэш-зэшыпхъуи 9-у апlугъэхэмкІэ дэгъуби дэхэгъаби къытхалъхьагъэшъ, лъэшэу сэ сафэраз.. Алахьым джэнэтыр къарет!» «АлъэкІыщтымкІэ ахэм шІушІэным тыфапlугъ! Бэу сафэраз», – ышыпхъу дырегъаштэ Мариети.

КЪЭЗЭНЭ Юсыф.

Хьалилэ Мэсхьуд игъэшІэ лъагъу

Я 19-рэ ліэшіэгъум станицэу Гривенскэм къыдэкІыжьхи къуаджэу Къэзэныкъоежъым къэкІожьыгъэ унагъохэм Хьалилэ Исмахьилэ ащыщыгъ. Дзэ Плъыжьэу 1918-рэ илъэсым Къэзэныкъуае къыдэхьэгъагъэм «революцием пэшlуекlощтыгьэх» ыІуи, нэбгырэ щэкІым ехъоу дищи ыукІыгъагъэхэм Хьалилэ Исмахьили ахэфэгъагъ.

Джаущтэу Исмахьилэ ишъхьэгъусэу Хъаджэт (Лъахъщыкъуае щыщ Браукъохэм япхъугъ) дунаир анахь lae къызыщыхъугъэ лъэхъаным шъэуищырэ зы пхъурэ изакъоу ыпјунхэу къылъэхэнэгъагъэх. Ау бзылъфыгъэ ныбжьыкІэр къиным къыуфагъэп, кьызэкІэкІуагъэп: революцием ихэбзэнчъэ зэманым бэгьорэ тхьамык агьохэми, колхоз зэхэщэгъум хьазабэу цІыфхэм ательыгьэми ильфыгъэхэр псаоу къахищыжьыгъэх, ащиухъумагъ. ГъашІэм лъэгъо дахэ пхыращын алъэкІынэу ахэр ыпlугъэх, гу къабзи, намыс лъапІэри аригьэлэжьыгь, цІыфхэм афэлэжьэнхэу шІэныгъэ хэхыгъэ зэкІэми аригъэгъотыныри фызэшlокlыгъ.

Илъэсхэр кІуагъэх. Урысые хэгьэгушхом хабзэри щызэблахъугъ, революциеми, текІоныгъэр къыдихи, ыпшъэ рилъхьажьыгъэ щы ак Іэр ыгъэпсын эу фежьагъ. ТыдэкІи зэо-банэр щыlэсэжьыгь. Щыlакlэри зыпкъ иуцожьыгъ, цІыф лъэпкъ цІыкІоу исхэми ашъхьэ къаІэтыжьыгъ. Урысыешхор псынкІзу ыпэкІэ лъыкІуатэу ригъэжьагъ. Ау ар адрэ къэралыгъохэм джыри къякІугъэп. Илъэситф зикІыхьэгъэ зэошхо ащ къырашІылІагъ.

1941-рэ илъэсым заор къызэрежьэу Хьалилэ зэшхэм хэгъэгур къяджагъ. Исмахьилэ ыкъо нахыжъэу Ерстэм ыпсэ емыблэжьэу апэрэ мафэм щегъэжьагъэу пыим езэуагъ. 1943-рэ илъэсым тыгъэгъазэм

Хьалилэ Ерстэм

14-м хы ШІуцІэ Іушъом щыфэхыгъ, кІэлэцІыкІуищ къыкІэныгъ. Ащ ишъхьэгъуси къинэу къытеуагъэр фэмыщэчэу бэрэ ащ ыуж къимынэу идунай ыхъожьыгъ. Исмахьилэ ыкъо нахьыкІэу Нухьи зэшхэм ауж зыкъыримыгъанэу заом Іухьагъ. Псэемыблэжьэу ихэгъэгу ар фэзэуагъ, ар къэзыушыхьатырэ медальхэри хэлъэу псаоу къыгъэзэжьыгъ. Теуцожь районым игупчэ къуаджэу Пэнэжьыкъуае агъакІуи, зыфагъэзэрэ Іофыр ыгъэцакІэзэ мыщ щылэжьагъ. Сабый дахэхэр ыпІугъ, ылэжьыгь. «Нухьэ дунаим тетыфэ цІыф хьалэлыгъ, шъырытыгь, ныбджэгьу шІэгьуагь, elo Теуцожъ районым иветеранхэм я Совет итхьаматэу НэмытІэкъо Юрэ, — ныбжьыкіэхэм таіукіэми, ветеранхэмкІэ тызэхахьэми ІэпыІэгъу ренэу къысфэхъущтыгъ. Тэ ветеранхэмкІэ, зыкІи Нухьэ тщыгъупшэрэп, цІыфхэми дахэкІэ агу къэкlыжьы».

Хьалил Исмахьилэ ыкъо гурытэу Къэзэныкъоежъым дэт еджапіэм пащэу фашіыгъэ

Хьалилэ Мэсхьуд

Мэсхьуди бэрэ мыщ Іоф щимышІзу заом Іухьагь ыкІи ар аухыфэ ащ имашІо хэтыгъ. Мэсхьудэ саперэу къулыкъу ыхьыгъ. Хэтрэ цІыфи «тисабыйхэр заом имашІо щыуухъумэнхэу тыолъэlу!» aloзэ мэлъаюх. Сыда пюмэ цыфхэм ашІэ заом имашІо нахь Іае зэрэщымы Гэр... Лъэсыдзэм хэт дзэкіоліым иокоп пыим ищэуапІэ итэу мыжъуи, чІыкъати имыІэу, зытефэрэ чІыр ыбгъэ къэсэу ытІызэ ыпэкІэ льэкІуатэ. Километрэ тхьапша якъазгъыр цІыкІухэмкІэ Берлин нэсыфэхэкІэ мыхэм атІыгъэр?! Тонн тхьапша ятІэу зэрадзагъэр? Щэ шъуи макъэ къызэрэloy атІырэ окопым ахэм зырагъэбылъыхьан алъэкІыщтыгъэ. Ау саперым ар зэхихыгъэкІи тыдэ кІощта?! Такъикъ заулэу ар къызэрэбыбырэм ащ агу ихъыкІырэр къи-ІотыкІыгъуай! Мыхэм, ашъэ рифэу, хьадэгъур ренэу анэгу кІэт, акІыб дэт, абгъукІэ щылъ. Зы нэгьэупІэпІэгьур зы гьэшІэ палъзу саперыр дзитумэ азыфагу итэу къулыкъур ехьы.

Хьалилэ Нухь

 етІани ащ кІэхэкІыгъэр бэдэдэшъ, щылычым фэдэу псыхьагъэ хъугъэ. Арышъ, Алахьым ыюмэ, сэ бэрэ сыщы-Іэщт».

Икъуаджэ къызэрэкІожьэу Мэсхьудэ ыш икІэлэцІыкІу ибэхэр ыдэжь къыщэжьыгъэх. Бэрэ пэмылъэу Джэджэхьаблэ щыщ Мыгухэм япхъоу Мерэм шъхьэгъусэкІэ къахехы. Мерэм ны гукІэгъу кІочІэ фабэрэ егъэджэн-піуныгъэ сэнэхьат инрэ зиІэ адыгэ бзылъфыгъэу къычІэкІыгь. Ишъхьэгъусэрэ ежьыррэ сабыи 6-у къапыфагъэмрэ Мэсхьудэ ышэу Ерстэм исабыи 3-рэ зэфэдэкъабзэу афыщытын ылъэкІыгъ, апІугъэх, адэлэжьагъэх, рагъэджагъэх. Ерстэм ыкъо нахыжъэу Мухьдинэ Харьков дэт фарфорэфаянсовэ техникумым щеджагь. ЫшнахьыкІэ Налбый Налщык дэт университетыр къызеухым, ащ къычІагъэнэжьыгъэу Іоф щешІэ. Бамбэт автодорожнэ техникумыр къыухыгъ. Эмэ апэ медучилищыр, нэужым гъомылэпхъэш промышленностым иинститутэу Москва дэтыр къы-

Адыгэ макь

Шошъхъуныгъэр -

кІуачІэ

Мы дунаишхор шъэфыбэ минэу зэхэлъ. ЦІыфым икъэхъукі, ищыІэкіэ-псэукі — ирызыкъ, игулъыт, иакъыл — инасып сыда анахьэу зэлъытыгьэхэр? Дунэешхом ыцыпэ тыдэ къыщежьэра ыкІи щиухыра? ЦІыфым игъашІэ зиухыкІэ псэр къэна? ЩыІа тэ тызытет дунаим нэмыкІ нахь дунэе нэфыни, гупсэфи, зафи? ЩыІэу зэраІорэм сыда къыраІуалІэрэр? Мы къэуцурэ упчаабэмэ наукэми, диными джэуап зэфэшъхьафхэр къаратых, тхыгъэу, тхылъэу щыІэри макІэп.

Хэтрэ цІыфи аущтэуми зэрэфэлъэкІэу щыщыІ мы дунаим. Ау уегупшысэмэ, нахьыбэр гугъэнчъэ ыкІи гухэлъынчъэ псэукіэм махэ зэришіыхэрэр, аужыпкъэм, зэрекІодылІэхэрэр шъэфыжьэп. Нахьыбэр зыкІэхъопсырэр — тхъагъо, былым хъуау. Ау ахэр аукъодыеу огум къефэхыхэрэп ныІа? Адэ хэта псаоу, узынчъэу мы дунаим зэрэтетым рыгушхорэр? Ба ахэм япчъагъэ? Зы сыхьат, зы мафэ, зы мазэ — нахьыб, игъашlэкlэ зыфэрэзэжьэу, имэфапи, ипчыхьи шыкур атыришІыкІэу щыІэр. Ар хэтми насыпышІу. Ащ фэдэ амал цІыфым къезытырэр шІошъхъуныгъэр ары. Шюшъхъуныгъэр кІуачІэ. Ар псэ зыпыт Дунэешхом бэрэ къыщэнафэ, тигулъытэ, тынэ имычаныгъэ нахьыбэр блатІупщыми. ШІошъхъуныгъэ зиІэ цІыфыр ренэу зыдэплъыхыжьы, зыфэсакъыжьы, сыда піомэ гьашіэм хэлъхэсыр, ащ иосапкІэ ищэчалъэ зыфэдэр ешіэ. Ешіэ ыіуапхъэр, ешІэ ышІапхъэр. КъыгурэІо, ціыф ціыкіур піэлъэ кіэкіыкіэ мы чІым къызэрэтехъорэр ыкІи текІыжьынышъ, ыпсэ нэмыкІ Дунэешхом — ахърэтым зэригъэзэжьыщтыр. Дэгъу е дэи сюнэуи сшапэрэп, ау джа псэм къырыкІощтым ыгъэгумэкІэу е егупшысэу, ащ тегъэпсыхьагьэу, зыфэсакъыжьэу щыІэр бэп. Ау шыкур! Непэ, нэмыкІ цІыф лъэпкъыбэмэ зыкІэ афэдэхэу, адыгэхэми диным, быслъымэн диным, анэlу джы нахь фагъэзагъ. Динлэжьхэм цІыф ІупкІэ, ціыф Іуш гъэшіэгъонхэр ахэтых, шІэныгъэ куухэр ты-

мышіэрэ пстэумкіэ аіэкіэлъых, ціыфым къегуаорэри, къышъхьа-пэрэри мы чіым тетыфэ ахэм къыраіотыкіы, хэти фэгумэкіхэу гьогу зафэ тыращэмэ ашіоигъу. Ау ащ пыдзагъэу дунай «хьафыр» зиухыкіэ, нэмыкі дунаеу къежэрэм зэрэфэхьазырын фаер, ащ къыхэкіэу шіур иіэмырэу сыдымкіи щыіэн зэрэфаер кіагъэтхъы.

Тхьэшюшъхъуныгъэ пытэ дэдэ зэфэдэу тимы!эми, зыгорэущтэу тымыш!эрэ лъэныкъохэм тызягупшысэк!э, тэр-тэрэу ч!энагъэу ти!эхэр, зэрэтш!оигъоу ык!и къытшъхъапэжьынэу ш!ур зэрэтымылэжьырэр зэхэтэш!э. Шъыпкъэ, къэ!огъош!у дэдэми мы гущы!эр, ш!ум уфэлэжьэныр ык!и мафэ къэс ащ уфэк!оныр псынк!эп.

Быслъымэн мэфэкі мэфэшхор Бирам мэфэ хъярыр зыщыхэдгьэунэфыкыгьэм Тхьэм фэгьэзагьэу диныр зылэжыхэрэм ащыщ зыіудгьэкіагь. Сыд яціыф шіыкіа, сыд ядунэееплъыкіа, ягупшысэ ин тыкіэдзіукіымэ, тэри зы шіугьо нэльэціыкіу горэ пстэуми къытхэхьанэу сыгугьагь.

АР-м и Лъэпкъ тхылъеджапіэ краеведениемкіэ иотдел иіофышізу Мэрэтыкъо Заремэ (Хъутіыжъхэм яныс) быслъымэн диныр ыгукіэ ыштагъзу елэжьы, ащкіэ шіэныгъи, гулъыти, гулыкіи иі.

— Зарем, диным, тхьэшІошъхъуныгъэм сыдэущтэу укъыфэущыгъа?

— Сисабыигъом, макІэу сизэхэшlыкі къэкlуагъэу, тызыгъолъыжьыкІэ бэ гупшысэу сызыхэтыгъэр. Тиунагъо ищы-ІакІ, сянэ-сятэхэм ыкІи ахэм зыкІи атемыкІырэ гъунэгъухэм япсэукіэ, ущыіэным къинэу пылъыр... Ащ пыдзагъэу, цІыфыр зэрэлІэжьырэри сшІэщтыгьэ ыкІи сызылІэкІэ сызэрэхъущтым, нахь тэрэзэу къэпІон хъумэ, «мы тызтетым къыкlэлъык ощтыр сыд фэдэщта?» cloy къыхэкІыщтыгъ (ащ дэжым сыІэтэхъуагъ). Шъыпкъэ. тянэ-тятэхэм бэрэ Тхьэр ажэ къыдафэщтыгъ. Сянэ ыІощтыгъ янэжъ-ятэжъхэм диныр ашlэу,

алэжьыщтыгъэу. Ау ежь нытыхэм динымкіэ зэхэугуфыкіыгъэу зыгорэ ашіэу, къыуаіуатэу щытыгъэп. Кіо ар уахътэми, хэбзэ лъэхъанми ялъытыгъагъ.

— Зарем, о уныбжьыкі, удэзыхьыхынэу щыіэр макіэп, арэу щытызэ, о нахь чыжьэу уплъагъ, умышіэрэ шіэгъуабэмкіэ зыбгъэзагъ.

— Сэ сипшъэшъэжъыяшъхьэм силэгъубэмэ тІэкІу сатекІыщтыгьэу къысщэхъу, гущыІэныр, хьит-утыгъэр схэлъыгъэп. Гупшысэныр схэлъыгь, макІэп сызгьэгумэкІыщтыгьэри. ЦІыф ІокІэшіыкіэхэм, щыіэкіэ-хабзэхэм салъыплъэщтыгь, слъэгъурэмэ самыгъэразэуи къыхэкІыщтыгъ. Шыфы пэпчъ хъупкъэ иІэн зэрэфаер, анахьэу хъулъфыгъэмрэ бзылъфыгъэмрэ зэхэзымыгъэкІуакІэу ахэлъхэр, жъыгъэ-кlагъэр, гукъаор, гумэкlыр къыздикІыхэрэр, ахэм сыдэущтэу защыуухъумэщта? «Сыда пшІэмэ хъущтыр?» зыфэпІощтхэм сахэтыгь. Ащ дэжьым сыстудентыгь, сшыпхъу къаигъэ сишІи. гъончэдж лъэпэкІыхьэ моднэр зыщысигьэльэгьагь, ау сызфэмыеу сшіагъэм гукіэ зы мафи сигъэрэзагъэп.

Аузэ, цыкіу-цыкіоу, ежь гум, шъхьэм къашъхьапэщт гъэзапіэм сынэсыгъ. Сянэшыпхъум ипшъашъэу сэ силэгъур диным фэщагъэу хъугъэти, игъэпсыкізшыкіэхэр зысэлъэгъум, сехъопсагъ. Ифэпакіэ, нэмаз ренэу зэришіырэр слъэгъугъэ, сэ сымышіэрэ пстэур зэзгъэшіэн амал горэ къызэрэкъокіыгъэм гу лъыстагъ джащыгъум.

— Уипхъорэлъфэгъур къыбдеlагъа?

— Зыфэскъудыигъ, ежьыми псынкізу гу къыслъити, зэрилъэкізу къыздеіагъ. Еджагъ, гъэсагъэ — врач, тхьэшіошъхъуныгъэ дахэ иі. Арапыбзэр сигъашіи, Къуріаныр зджыгъэ. Мы дунэешхом хэхъухъэрэхэшіыхьэхэрэр нахъ зэхэсфыхэу, сэри нахъ зыкъэзгъотзу фежьагъ. Ащ дэжьым сэ илъэс 27-рэ сыхъугъагъ. Илъэси 8 — 9 хъугъэу диныр зэсэгъашіз, ащкіз сфэлъэкіырэр сэгъэцакіз.

Нэрмылъэгъу гъэшlэгъоныбэу зэхэсымыфышъущтыгъэхэм нахь хэшlыкl афысиlэ мэхъу. Анахь сызыгъэгупсэфырэр диным,

тхьэшІошъхъуныгъэм узэрэщытэу — угуи, пшъхьи, пкІышъуи узэриубытырэр, узэрэзыфигъэсакъыжьырэр, Іэягъэм упэ-Іуищызэ, шІум укъызэрэфигъэущырэр ары.

— Быслъымэн динымкіэ бзылъфыгъэр нэихъо-пэ-ихъоу щытыныр апэрэ. Къыохьылъэкіырэба ащ фэдэ теплъэр? Сыда ащ фэдэ теплъэ-шъуашэм имэхьанэр?

— Диным бзылъфыгъэм ыІэпкъ-лъэпкъху дехампеального фаеу elo, — къеlуатэ Заремэ. — КъефызэкІыгьэу, пкъыр къыхэщэу щытыныр ыдэрэп. Къуріаным зэриіорэмкіэ, къэлъэгъонэу щытхэр ынэгурэ ыІэхэмрэ (Іэпкъынэм нэсэу). Бзылъфыгъэм нэмык нэ къызфимыщэным ар епхыгъ. Ау бзылъфыгъэ пэпчъ иунэ зыщипхъэхыныр, шъхьэтехъори зытырихыныр диным едэ. Унэгьогу бзылъфыгъэр унэм ит зыхъукІэ гъэдэхэгъэ-гъэлэгъэнри къыделъытэ, ишъхьэгъусэ ыгу къыlэтэу. ГукІэ пштэрэр пшІокъиныжьырэп, сэ урамым сытехьащтэу шъхьапцІэу сикІыныр къысфегъэкІужьыхэрэп.

— Диным щыщ зыпшіыным сыда анахь ищыкіагъэр?

 Къэсіон, апэрэмкіэ, ар гукІэ пштагъэу щытын фае; ятІонэрэмкІэ, шІэныгъэ гъэнэфагъэу епхыгъэхэр зэбгъэгъотынхэ фае. Сэ апэрэ илъэсыр зэкІэ диным хэлъ-хэсыр, ащ ипкъэухэр зэзгъэшІэнхэм тезгъэкІодагъ, сымышІэрабэ сшІагьэ. НэкІыр — анахь мэхьанэ зи диныр зылэжьырэ пэпчъкІэ. Ащ къэпІонэу щымытэу, зыфэуузэнкІыфэкІэ, уепІу, уегъэкъабзэ бгъу пчъагъэкІэ — угукІэ, пшъокІэ, цІыф пстэумкІэ. Уилъэбэкъу пэпчъ улъыплъэ мэхъу, ары къэс пшІэрэм къыкІэкІыщтыр къыплъэІэсы. ПфэукІочІырэм кІуачІэ къыуеты. НэкІмазэр анахь мэзэ нэфынэу быслъымэнхэм Тхьэм къаритыгъ. ШІур ыкІи псэпэшІэныр, нэмазшІыгьохэр, зэчатэр, нэфылъыр къызэкІичызэ сэрашыр зэрэпшІырэр Тхьэм узэрэфэшъыпкъэм ищысэх. Мафэ къэс дин фэlo-фашlэхэр нахь зэрэпшІэщтым, шІум зызэрэфэуузэнкІыщтым атеогьэкІуадэ. Дысыгьэ шэныр, пцІыусыныр, хъоршэрыгъэр, тыгъоныр, нэмык! шэн дэйхэр къыпхэфэнхэу щытхэп. Алахьэм къытфигъэшъошэрэ пстэур зэкІэми апэ тшІыныр ары тэ типшъэрылъыр. УгукІэ

Алахьэр зыпштэу, ащ зызеуусэикіэ, къыбдэхъущт пшіоигьор. Сэ сшіэрэмкіэ сыбдэгуащэ, Нуриет, ау сыфай нахьыбэ сшіэнэу, зэрэслъэкізу сіэкіэлъ шіэныгъэм хэзгъэхъоным сыпыль, зэрифэшъуашэу диныр зесхьаным сыфэсакъы.

— Нэкіыр хэта зыіыгъынэу анахь зытефэрэр?

— Зыпкъынэ-лынэ уцугъэу, (илъэс 12 — 13-м къыщегъэ-жьагъэу), акъыл ыкіи псауныгъэ икъу зиіэ пэпчъ нэкіыр ыіыгъыныр тефэ. Уздэлэжьэжыным, узфэсакъыжьыным, уишэн зэтетыным диным уафепіу, шэн дэйхэм уакіэрещы. Джырэ уахътэм, мэшэлахьэу, диныр макіэп зыіыгъыр, ныбжьыкіэхэр ахэм бэу ахэт.

— Бирамыр — мэфэшхо инэу алъытэ адыгэхэм, ащ елъытыгъэу сыда о къэпіон е къыхэбгъэ-хъон плъэкіыщтыр?

— Бирамыр — мэфэшху, мэфэ хъяр, псаухэм апай. МэфэкІышху, Іахьыли, лыщыщи, гъунэгъуи, ныбджэгъуи мы мафэм узэфэкІожьынэу, узэкІэупчІэжьынэу, узэхэхьанэу щыт.

— Бирамымкіэ етіупщыгъэу бзылъфы- гъэхэр ыкіи кіэлэціы- кіухэр къэхалъэм зэрэкіохэрэр тэрэза?

— Къэхалъэм, сызэрэщыгъуазэмкіэ, бзылъфыгъэхэр дагъахьэщтыгъэхэп, дэхьанхэр ищыкlагъэп, хъулъфыгъэхэр ары ар зытефэрэр. Диным шъорышlыгъэр ыштэрэп. Гум, псэм зэкіэ анэсыпэу щытыныр игъоу елъэгъу.

— Нэкімэзэ-Бирам мэфэкіыр кіуагъэ, ау джыри мэфэшхохэр тапэкіи къэтых. Адыге-им ис ціыфыбэмэ — быслъымэнхэм сыда анахьэу узэрафэльаlорэр?

— Ти Адыгей щыпсэухэрэм зэкlэми агухэр нахь шъабэ хъунхэу, шъыпкъэм лъыхъунхэу, гьогу зафэ техьанхэу, дин шlэныгъэм зыфакъудыинэу, ащкlэ ялъэбэкъухэр къабыл афэхъунхэу, гукъэбзагъэм, зэфагъэм, хьалэлыгъэм анахь насып хэткlи щыlэпышъ, а зэкlэ зыхагъотэжьынэу сафэлъаlо.

— Опсэу, Зарем!

— Ори ары.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

КЪЭГЪЭЛЪЭГЪОН

Джары ыцlэр АР-м и Лъэпкъ тхылъеджап1э адыгэ тхакlоу Цуекъо Джахьфар имэфэкl инкlэ къыщагъэхьазырыгъэ къэгъэлъэгъоным.

Нэм къыкlедзэх мэкlайхэм ащызэпэlут гъэзет ыкlи журнал тхыгъэхэу тхакlоу, журналистэу, Андырхьое Хъусен ыцlэкlэ агъэнэфэгъэ премием илауреатэу Джахьфар фэгъэхыгъэхэр. Къэгъэлъэгъоным анахь чlыпlэшхо щызыубытыгъэхэр ежь тхакlом ипроизведениехэр арых. Цуекъо Джахьфарэ анахь шlушlэгъэ инэу фэплъэгъун фаемэ апэрэр кlэлэцlыкlухэм тхылъыбэ зэрафит-

«Сыгукіи, спсэкіи сыадыг»

хыгъэр, ахэм ядунай пэблагъэу, ыгукіэ язэфэгъэ, яхьалэлыгъэ зэхишіапэу зэрэщытыгъэр ары. «Хитрый Мос», «Дедушкина внучка», «В долине чудес», нэмыкіхэри кіэлэціыкіум игулъытэ къэзыгъэущхэу ыкіи ціыкіухэм ягъэпсыкіэ-шіыкіэхэр зафэу зыщыгъэунэфыгъэх.

Цуекъо Джахьфар адыгэм игъогу къин рыплъэзэ повестьхэу, романэу ытхыгъэхэри къэгъэлъэгъоным хагъэхьагъэх. Илъэсишъэм къыкlоці кlогъэ Кавказ заом итемэ лъэшэу ыгъэгумэкlэу, ащ адыгэхэм хьазаб мыухыжьэу къафихьыгъэм игумэкі щызэхапшіэу

тхыгъэ романэу «Бланэр зыщалъфырэм екјужьы» зыфиlорэр. Тхакіом илъэпкъ гумэкі зыфэдэр, ащ икъини, игушіуагъуи зэрэдигощырэр къыхэщэу тхыгъэ.

Джахьфар къызыхъугъэр ильэс 90-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхьагъэ къэгъэлъэгъоныр зыгъэхьазырыгъэр тхылъеджапіэм краеведениемкіэ иотдел иіофышізу Мэрэтыкъо Зарем. Ащ игущыіэ къызэрэхигъэщыгъэмкіэ, адыгэ тхыгъэ литературэм тхылъеджэхэр нахь пэблагъэ шіыгъэнхэр ямурадэу мэфэкі іофтхьабзэхэр зэхащэх.

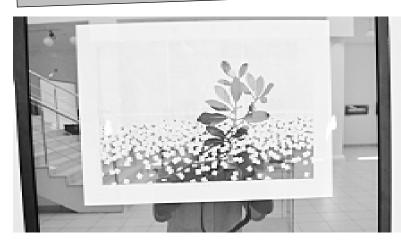
ДЗЭУКЪОЖЬ Нуриет.

ТИКЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНХЭР

Сурэтыр тхыгъэм къыхехы

Японием исурэтышіхэр сыда ціэрыю зышіыхэрэр? Къокіыпіэм щыпсэурэ лъэпкъхэм яискусствэкіэ Къэралыгъо музееу Мыекъуапэ дэтым къыщызэІуахыгъэ къэгъэлъэгъоным тарихъым ухещэ. Сурэтэу плъэ-гъухэрэм уасэ афэпшіыным фэші философием зыфэбгъэзэныр нахьышіу.

Музеим идиректорэу Кушъу Нэфсэт зэхахьэм щыхигъэунэфыкІыгъэм уегъэгупшысэ. Урысыем культурэмкІэ и Министерствэрэ музеимрэ зэгъусэхэу къэгъэлъэгъоныр зэхащагъ. Іофым кІэщакІо фэхъугъэмэ ащыщэу Анна Пушаковар Москва къикІыгь. Къэгьэльэгьоныр къызэІуахыным ыпэкІэ фильмэм ащ ригъэплъыгъэх, сурэтхэм яхьылІэгъэ къэбархэр къыІотагъэх.

Илъэс 1000-м нахыыбэкІэ узэкІэІэбэжьмэ, Японием щашІэрэ бзылъфыгъэу Мурасаки Сикиби ытхыгъэ романэу «Гэндзи-Моногатари» зыфиlорэр жъы хъурэп. Непэрэ сурэтышІхэм ащ ехьыліагьэу Іофыгьо макіэп агьэцакІэрэр.

Хироаки Мияями сурэт 55-рэ Мыекъуапэ къыщегъэлъагъо. Гэндзи иобраз къызэlуихызэ, Японием икультурэ гукІэ урегъэплъы.

— Философие ин Японием исурэтышІмэ агъэфедэрэр. Тхьапэм, чъыгым икъутэмэжъые, уц къашхъом, нэмыкІхэм яплъыхэзэ, дунэе искусствэм хэхьэрэ произведениехэр атхых, Адыгэ Республикэм исурэтышІмэ я Союз итхьаматэу Хъуажъ Рэмэзанэ

зэдэгущыІэгъур лъегъэкІуатэ. — Сурэт пэпчъ акъыл хэхыгъэм дештэ, уемызэщэу уеплъы, щы-Іэныгъэр нахьышіоу уегъашіэ.

Тыгъэр къызэрэкъокІзу нэбзыйхэм къагъэнэфыгъэ чъыгым ытхьапэхэм ащыщ сурэтым къегъэлъагъо. Тыгъэм къыгъэшІэтырэ тхьапэм уеплъызэ, укъэзыуцухьэрэ чіыопсым уасэ фэошіы. «Сикъуаджэ, силъэныкъо гупсэ мыщ фэдэ чІыпІэ дахэхэр щыслъэгъунхэ слъэкlыщта?» зыфэпющт гупшысэр шъхьэм къехьэ.

Гэндзи ехьылІэгъэ повестыр бзылъфыгъэм зыфитхыгъэр бзылъфыгъэр ары. Джырэ уахътэ псэурэ хъулъфыгъэхэм ар дэгьоу къагурэю, ау хъулъфыгьэм еплъыкІзу иІэн ылъэкІыщтыр сурэтышІым къызэрэдилъытэрэм шъхьафэу утегущыІэныр нахьышly. Хирояки Мияями хъугъэшІагьэхэр зэфихьысыжьхэзэ, щы-Іэныгъэм еплъыкІэу фыриІэр къызэІуихыгъ.

ЦІыфым ыгу ихъыкІырэр, къиныгьоу зэпичыхэрэр сурэтхэмкІэ къаІотэныр Японием щыпсэурэмэ яшэнышІумэ ахалъытэ. Х. Мияями ныбжьышхо иІэп, илъэс 60 хъугъэп. Дунаир зэрилъэгъурэр, цІыфым къыдэхъу шІоигьор исурэтхэм ахэольагьо. Къэгъэлъэгъоным еплъыгъэхэу СтІашъу Юрэ, ХъокІо Ларисэ, Галина Усынинам, Александр Усыниным, нэмыкІхэм зэралъытэрэмкіэ, Японием исурэтышіхэм щыІэныгъэм халъагъорэр ІупкІэу къаІотэн зэралъэкІырэм щысэ тепхын фае.

Сурэтхэм арытхэр: сурэтым итеплъ; Хъокіо Ларисэрэ Галина Усынинамрэ къэгъэлъэгъоным еплъых.

ГАНДБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

«Адыифым» имэфэ мыпсынкіэхэр

Тиреспубликэ игандбол бзылъфыгъэ командэу «Адыифым» 2014 — 2015-рэ илъэс ешіэгъур Іоныгъо мазэм ыублэщт. Мы мафэхэм тиспортсменкэхэм яспорт ухьазырыныгъэ хагъахъо. Анахьэу зыпылъхэр кІуачІэр апсыхьаныр ары.

Мыекъуапэ изыгъэпсэфыпІэ парк, республикэ стадионым ащызэхащэрэ егъэджэн-зэјукіэгъухэр атлетикэ псынкіэм хэхьэрэ Іофыгьох. Спортсменкэхэм къачъыхьэ, жьы къабзэм хэтхэу спорт зэнэкъокъухэм зафагъэхьазыры. Іэпкъ-лъэпкъхэр агъэпытэнхэм фэші физкультурэм епхыгъэ амалхэр агъэфедэх.

2013 — 2014-рэ илъэс ешіэ- ишъхьэгъус. Арышъ, нэбгыритіугъум «Адыифым» итренер шъхьа-Ізу щытыгъз Владимир Черкашинымрэ ащ игуадзэу, зэлъашІэрэ гандболисткэу Светлана Выдринамрэ яІэнатІэхэм аІукІыжьыгъэх. Владимир Черкашиным къызэрэтиІуагъэмкІэ, «Адыифыр» апэ ит команди 8-мэ ахэфагъэп, зэкІэми ауж къинагъ. Ащ пшъэрылъэу зыфишІыжьыгъагъэр я 7 — 8-рэ чІыпІэхэм ащыщ къыдихынэу арыгъэ. Амал яІэ хъумэ, я 6-рэ чІыпІэм фэбэнэнхэ ямурадыгъ.

 Сипшъэрылъ згъэцэкІагъэп. ГущыІ у стыгьэр сщыгьупшагьэп. Ахэр къыдэслъытэхи, сиІэнатІэ сыІукІыжьынэу исхъухьагъ. Светлана Выдринари иІэнатІэ ІокІыжьы, — къытиІогъагъ Владимир Черкашиным.

С. Выдринар В. Черкашиным

ми «Адыифыр» къызэрабгынагъэр бгъэшІэгъонэу щытэп.

Хэта хэкіыжьыгъэр?

А упчІэм сыдигъуи тегъэгумэкІы, Мария Мартыненкэмрэ Марина Васильевамрэ ятІонэрэ кІалэхэр къафэхъущтых, «Адыифым» шІэхэу щешІэщтхэп. Вероника Оганян тикомандэ хэкlыжьыгь. Воронеж ыкІи Краснодар къарыкІыгьэ спортсменкэхэм «Адыифым» зыщагьэхьазыры. Тренер-

КъэлэпчъэІутэу Виктория Самарскаям Мыекъуапэ къыгъэзэжьыгъ. Опыт зиІэхэ Эльвира Житловар, Анна Игнатченкэр, къэлэпчъэlутэу Наталья Тормозовар «Адыифым» хэтых. Наталья Еремченкэм, Анастасия Черномуровам, Ольга Исаченкэм, нэмыкІхэм тальыпльагь.

— Сэ линейнэу сешІэнэу зысэгъэхьазыры, — къеlуатэ Мили-ца Грбавчевич. — Сербием сыщапіугь, ильэситіу хъугьэу Мыекъуапэ сыщэпсэу. Къалэр сшІодах, рэхьат, культурэм фэгъэхьыгъэ Іофыгъо гъэшІэгъонхэр щызэхащэх. «Адыифыр» ауж къинэрэмэ къахэкІыжьынэу сыфай.

Юлия Куцеваловам иІэпэІэсэныгъэ хегъахъо, тиспортсменкэ цІэрыІомэ ащыщ хъунэу тегьэгугъэ. Уджыхъу Заремэ, ШъэоцІыкІу Миланэ, Светлана Кожубековам, Анастасия Косенковам, Ирина Малхозовам, нэмыкІхэм «Адыифым» ячІыпІэ къыщагъотынышъ, нахьыбэрэ тагъэгушІонэу афэтэІо.

Тренерхэр

Анахьэу тызыгъэгумэкІырэмэ тренерхэр ащыщых. Галина Мельниковамрэ Ольга Рюхинамрэ «Адыифым» итренерых, спортсменкэхэм Іоф адашіэ. Тренер шъхьаІэр бэ темышІэу агъэнэфэщт. «Адыифым» ипащэу Цэй Аслъанчэрые зэрилъытэрэмкІэ, тикомандэ ауж къинэрэмэ къахэкlыжьын ылъэкlыщт. Ащ фэшl непэ спортсменкэхэм зызэрагъэхьазырырэм елъытыгъэр бэ.

Сурэтым итхэр: «Адыифым» илъэс ешІэгъум зыфегъэхьазыры.

> НэкІубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзыгъэкІырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыІэр:

385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр:

52-16-77. E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-

гъэр: Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ -идоГет еІпыІР шІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916 Зыщыхаутырэр

OAO-y «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> ЗэкІэмкІи пчъагъэр 4046 Индексхэр 52161 52162 Зак. 2687

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

> Редактор шъхьаІэм ипшъэрылъхэр зыгъэцакІэрэр

МэщлІэкъо Саид

ПшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр НэпшІэкъуй 3ayp